

Marijan F. Kranjc

Dr. Božidar FAJDIGA,

legendarni kranjski zdravnik - tudi vojaški zdravnik petih vojska

Je že tako urejeno, da so civilni zdravniki med služenjem vojaškega roka dejansko opravljali tudi službo vojaškega zdravnika, seveda po krajšem usposabljanju, saj na medicinskih fakultetah niso imeli predmeta »vojaške kirurgije«.

Dr. Božidar Fajdiga

(www.gorenjci.si)

Tako se je zgodilo tudi dr. Božidarju Fajdigi, ki je bil rojen 23. 12. 1887 v Ljubljani, medicino pa je študiral v letih od 1905 do 1912 v Innsbriku in na Dunaju, kjer je nato v bolnišnici v Wiednu pri Dunaju opravljal tudi prakso kot stažist na področju kirurgije, dermatologije in ginekologije.

Leta 1914 je bil vpoklican v avstro-ogrsko vojsko in bil razporejen na dolžnost vojaškega zdravnika. Kmalu zatem je bil 1915 zajet s strani ruske vojske in je leta 1916 postal dobrovoljec srbske vojske v Odesi, kjer je prav tako opravljal dolžnost vojaškega zdravnika. Kasneje je postal zdravnik »jugoslovanske« vojske v Tomsu in se je od prek Sibirije šele 1920 vrnil v domovino. Pomagal naj bi tudi Maistrovim borcem ...

Po nemški okupacije aprila 1942 je postal partizanski zdravnik, kmalu zatem pa je bil zajet, in iz begunjskega zapora poslan na fronto kot zdravnik – pripornik, da zdravi nemške vojake in ujetnike.

Pisci knjige *Kladivarji*, ki je izšla 1936 v Ljubljani in predstavlja zanimiv zbornik spominov slovenskih dobrovoljcev srbske vojske, predvsem soluncev, na dveh mestih omenjajo Fajdigo, in sicer: stran 535 – Fajdiga, dr. in 756 – Fajdiga, dr. (major), brez imena in osebnega opisa, samo je Jaka Grčar, železniški uradnik, v svojih spominih z naslovom *Sibirska katabaza naših dobrovoljcev*, str. 749–786 o »jugoslovanskem polku M. Gubca« zapisal naslednje: »Major dr. Fajdiga kot polkovni zdravnik je s pomočjo dr. Lovšina in dr. Erata organiziral in vzdrževal polkovno bolnišnico« (v Tomsku, Sibirija).

V svoji knjigi *Slovenska vojaška inteligenca*, Grosuplje, 2005, str. 346, v poglavju o slovenskih prostovoljcih v srbski vojski, misleč, da gre za dvoje zdravnikov, sem dvakrat omenil dr. Fajdigo, enkrat kot majorja. Zato sem v dodatnem seznamu srbskih dobrovoljcev, ki je objavljen na mojih internetnih straneh - spletnem portalu Vojaštvo – Military pod št. 91 in 92 navedel tudi podatek iz *Kladivarja*, vendar sem dodal še naslednje: pod št. 91: *Fajdiga, dr., sanitetni častnik AOV, ruski ujetnik, sanitetni častnik 1. srbske dobrovoljske divizije v Odesi 1916*, in pod št. 92: *Fajdiga, dr., sanitetni major AOV, ruski ujetnik, polkovni zdravnik jugoslovanskega polka M. Gubica v Tomsku, 1917*.

Ker mi kot raziskovalcu ni dalo miru, kdo bi naj bil »major dr. Fajdiga«, brez imena, sem v iskalni vnemi kmalu zatem v Cobissu našel rešitev problema – zapis: Nataše Dolinar, Kranj, Zgodovinski krožek OŠ Staneta Žagarja – Dr. med.univ. Božidar Fajdiga!

Svojega znanca in prijatelja v Beogradu, dr. Aleksandra Nedoga, prleškega rojaka in predvsem raziskovalca srbske sanitete v balkanskih in 1. svetovni vojni, ki je pripravljaval v moji priredbi in prevodu obširen članek za Vestnik, pa je kmalu zatem ugotovil, da gre zares za Božidarja Fajdigo, sanitetnega častnika avstro-ogrske vojske, ki je 1916 vstopil v 1. srbsko dobrovoljsko divizijo v Odesi in kasneje 1917 pa prestopil v disidentski »jugoslovanski polk Matije Gubca« v Tomsku, Sibirija, ki pa nikakor ni mogel imeti čina majorskega čina.

To sem tudi zapisal v reviji *Rast*, Novo mesto, 2005, v članku *Še zadnjič: Slovenska kri za srbske brate in Slovenci so branili Srbijo*.

Dr. Aleksandar Nedog je v reviji Vestnik, Ljubljana, 2005, objavil članek, v moji priredbi in prevodu Liljana Kranjc Tekavec z naslovom *Prvi slovenski zdravniki in njihovi potomci v sanitetni službi srbske vojske od 1864 do 1918*, v katerem navaja, da je v arhivu 1. srbske dobrovoljske divizije ugotovil naslednje:
- poročnik sanitetne službe – Božidar Fajdiga, dr. med., poveljstvo 1. skupine lažjih ranjencev. Doslej sta bila znana iz knjige *Kladivarji ... dva dr. Fajdiga, od katerih je bil eden major. Očitno gre v obeh primerih za istega zdravnika, ki si zasluži posebno obravnavo. Nazadnje je bil zdravnik v Tomsku, Sibirija, v jugoslovanskem prostovoljskem polku Matija Gubec*.

Tako je uganka rešena!

Dr. Božidar Fajdiga je bil vsekakor kot (civilni) zdravnik rezervni sanitetni poročnik avstroogrske vojske, s tem činom pa je kot ruski ujetnik prestopil v 1. srbsko dobrovoljsko divizijo 1916 v Odesi, kasneje 1917 je prestopil v disidentski »jugoslovanski polk Matije Gubca« pod francoskim poveljstvom v Tomsku, Sibirija, kjer so ga sicer

lahko kot polkovnega zdravnika nominalno povišali v čin sanitetnega majorja, ki pa v vojaški strukturi ne velja, saj nima zakonske osnove (dokumenta vojske ali države), predvsem pa ne velja za rezervne častnike!

Vsekakor pa se dr. Fajdiga verjetno ni potegoval za višje vojaške čine, saj je najprej skrbel za svoje ranjene tovariše v vojski v kateri je pač bil brez svoje volje – bil pa je dejansko v petih vojskah: avstro-ogrski, srbski, jugoslovanski (1914–1920), partizanski in nemški (1942–1945).

Dvomljiv je samo podatek, da je bil tudi sanitetni častnik pod generalom Maistrom, saj se je dr. Fajdiga vrnil v domovino z zavezniško ladjo »Himalaja«, ki je izplula iz Vladivostoka 3. 8. 1920 in je priplula v Dubrovnik šele 10. 9. 1920. Boji generala Maistra za Koroško pa so bili že zdavnaj končani! Takrat smo Koroško že dejansko izgubili, saj je čez deset dni – 10. 10. 1920 potekal sramotni plebiscit ...

Po uradnem listu Kraljevine Jugoslavije z dne 29. 2. 1924 je bil dr. Božidar Fajdiga, postavljen za okrožnega zdravnika na Trati pri Škofja Loki. Pozneje je premeščen v Kranj, kjer je 1966 tudi umrl.

Postal je samosvoj zdravnik, priznan in uspešen. Postal je legenda med slovenskimi zdravniki. Zato so v spomin na njega uvedeni tudi Fajdigovi dnevi.

Končno – dr. Božidar Fajdiga je tudi del slovenske vojaške inteligence, saj je bil devet let vojaški zdravnik v petih različnih vojskah!

Viri:

- Marijan F. Kranjc, *Slovenska vojaška inteligenca*, Grosuplje, 2005 – Fajdiga, dr. <http://users.volja.net/marijankr> - Dr. Božidar Fajdiga, vojaški zdravnik petih vojska
- Vestnik Slovenskega zdravniškega društva, Ljubljana, 2005 – dr. Božidar Fajdiga, sanitetni rez. poročnik
- www.gorenjci.si - Božidar Fajdiga, zdravnik in lovec